

GÁRDONYI KÖZELÉBEN

„Sokan azt vélik, hogy aki visszavonultan él, nem történik vele semmi. Pedig dehogynem! Aki visszavonultan él, nagyobb világot fedez fel, mint aki utazik. Csatakat él át s földrengéseket, s egy-egy történelmet, amely a lélek világtörténelme.”

Gárdonyi Géza: Bibi, 1922



Séta a Gárdonyi-házban

Kedves Látogatóink!
Szeretettel üdvözöljük Önöket Gárdonyi Géza otthonában!



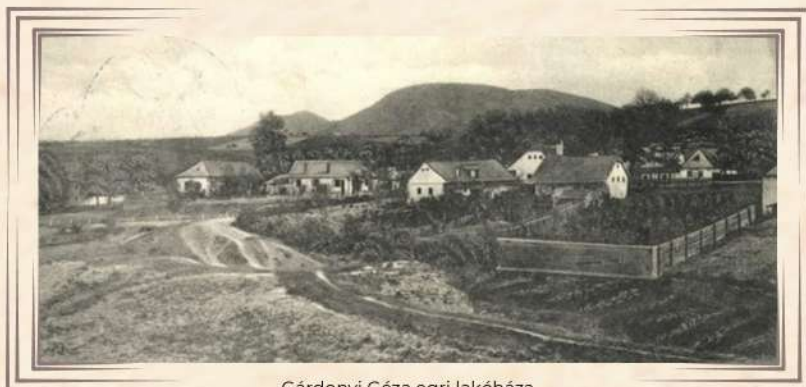
„Mert két külön háza volt neki az egri villatelen, az egyikben a családja lakott (édesanyja meg a két fia), a másikban, a tornácosban, ő maga. Ide a külső világnak semmi zaja be nem juthatott. A szobának üvegteteje van az íróasztal fölött, s az egyenletes bágyadtra szűri a napvilágot. Jó nagy szoba, tele könyvszekrényvel. Az íróasztal teli újságokkal. Inkább kedves összevisszaság, mint pedantéria. Nem nagyon mutatós képek, egy művészi értékű szobor és vidéki gipszek. Hegedű is van a falon, dallamok alszanak benne, amiket kiszabadít, ha belefárad a hangtalan hetek magányába. Hatalmas pipatórium, s hosszú szárú pipa a szájában is.”

Móra Ferenc: A láthatatlan embernél, 1921

Az író, költő, drámaíró, újságíró Gárdonyi a XIX. század végén költözött Egerbe és néhány év alatt meghitt, barátságos otthonot teremtett magának. 1922-ig élt abban a házban, amely ma emlékmúzeum. Minden bútor ott van, ahol ő hagyta, szobáinak falai az eredetivel mindenben egyező színt és mintázatot őrzik. Könyvei, festményei, személyes tárgyai rá emlékeztetnek minket, hétköznapijait idézik fel.



A HÁZAT ÉDESANYJÁVAL VÁSÁROLTA MEG. KORÁBBAN EGY BORKIMÉRÉS MŰKÖDÖTT BENNE ÉS MEGLEHETŐSEN ROSKATAG ÁLLAPOTBAN KERÜLT GÁRDONYIÉK TULAJDONÁBA. NAGY GONDDAL ÁTÉPÍTETTÉK. AZ ÚJONNAN FELHÚZOTT FALAK TÉGLÁI KÖZÉ PAPIRPÉNZT REJTETEK AZT GONDOLVA, HOGY ÍGY MAJD BŐSÉGES ANYAGI ÁLDÁS SZÁLL A HÁZRA. A TORNÁC ROSSZ IDŐBEN VOLT AZ ÍRÓ KEDVES SÉTAHELYE, A KERTET PEDIG EGY AMATŐR BOTANIKUS GONDOSSÁGÁVAL ALAKÍTOTTA ÁRNYAS, KELLEMES LIGETTÉ. CSEND ÉS NYUGALOM JELLEMEZTE OTTHONÁT, BÉKÉS ALKOTÓI KÖZEGBEN DOLGOZHATOTT.



Gárdonyi Géza egri lakóháza

Ha belépünk Gárdonyi dolgozószobájába, hatalmas könyvtára az, ami magára vonja figyelmünket. 10.000 kötetet gyűjtött össze élete során. A könyvek a barátai voltak: forrásként szolgáltak minden művéhez, segítették a különböző nyelvek elsajátításában, tanították, szórakoztatták őt. Számos kötete őrizi kéziratos bejegyzéseit. Íróasztala fölé ablakot vágatott, amelynek fénye éppen aktuális írásaira esett. Magányát, csendjét őrizte azzal, hogy munka közben minden ajtót, ablakot bezárt, a spalettákat behajtotta. Tetőablaka fényénél úgy tudott dolgozni, hogy a külső zajok nem zavarták.



TÁRGYESÉT:

ELŐFORDULT, HOGY EGYSZER EGY EGÉSZ HÉTRE PESTRE UTAZOTT AZZAL A SZÁNDÉKKAL, HOGY A FŐVÁROS MINDEN KÖNYVESBOLTJÁT MEGLÁTOGATJA. ÓRÁKAT TÖLTÖTT EL AZ ÜZLETEKBEN, NAGY HALOMNYI KÖNYVET VÁSÁROLT, AMIT AZUTÁN A VONATON, EGY HATALMAS LÁDÁBAN KÜLDÖTT HAZA. REGÉNYEK, ÚTLEÍRÁSOK, NYELVKÖNYVEK, FILOZÓFIAI ÉRTEKEZÉSEK, TERMÉSZET-TUDOMÁNYOS ÍRÁSOK, TÖRTÉNELMI SZAKIRODALOM... LEHETETLEN FELSOROLNI, HOGY MENNYI MINDEN ÉRDEKELTE.

Befelé haladva a jobb kéz felől lévő első tárlóba helyeztük el személyes tárgyait, többek között Bibliáját, pénztárcáját, utazási igazolványait, pipáját. Érdekes tárgy egy ezüst kávékiöntő, amelyet Törökországból hozott magával, éppen akkor, amikor az Egri csillagok című regény írása közben tanulmányútra ment az egzotikus országba. A híres regény kéziratait a második tárlóban szemlélhetik meg. Ott látható a várból származó ágyúgolyó repeszdarab is, amit még fiaival hozott át egy közös séta után.



Gárdonyi kávékiöntője



TÁRGYESÉT:

GÁRDONYI KÉT ÉVIG DOLGOZOTT KÖNYVÉN. SOKAT GONDOLKODOTT, VÍVÓDOTT, AMIG MEGSZÜLETETT A TÖRTÉNET, S AMELYNEK TÖBB ELKÉPZELÉST IS SUTBA DOBVA, VÉGÜL AZ EGRI CSILLAGOK CÍMET ADTA. ALAPOS TÖRTÉNELMI KUTATÓMUNKÁT VÉGZETT, LEVÉLTÁRAKBA, KÖNYVTÁRAKBA, MÚZEUMOKBA JÁRT, SZÁMOS TUDÓS BARÁTJÁVAL LEVELEZETT. EGÉSZ ÉLETÉBEN JAVÍTOTT KÉZIRATÁN ÉS ÍGY TÖRTÉNHELT, HOGY AZ ÉVEK SORÁN ÚJRA ÉS ÚJRA KIADOTT EGRI CSILLAGOK SZÖVEGEIBE TÖBB SZÁZ VÁLTOZÁS KERÜLT.

A REGÉNY MEGÍRÁSÁNAK ÖTLETÉT A VÁRBAN TETT SÉTÁK ÉS A BORNEMISSZA GERGELYRŐL SZÓLÓ IZGALMAS TÖRTÉNETEK ADTÁK. GÁRDONYINAK VOLT EGY KÜLÖNLEGES SZOKÁSA: MINDEN MŰVÉHEZ HELYSÍNRAJZOT KÉSZÍTETT. A REGÉNY ÍRÁSA KÖZBEN AZ EGRI VÁR ALAPRAJZA IS ELKÉSZÜLT. A LEGENDÁS, TEKNŐSBÉKÁHOZ HASONLÓ VÁZLATA LÁTHATÓ A TÁRLÓBAN IS.

A könyvszekrény mellett egy különleges bútordarab áll: a pipatórium. Ebben tartotta pipáit, többféle dohányt, amelynek egy részét barátai hozták számára.

„Pipázni csak annak lehet, akinek ideje a magáé; a pipája sok és tajtékából való; dohányja csempészett. A legfinomabb szivar sem ér fel egy pipa jó dohánnyal.” – írta *Földre néző szem, égre néző lélek* című *Füveskönyvében*. A pipázás számára művészet, a pipa pedig elengedhetetlen társa volt. Jobban tudott elmélkedni, könnyebben jöttek az ötletek, magvas gondolatok a „pipaszó” mellett.

„... a New York kávéházban szokott volt üldögélni egy félreeső asztal mellett megbújva. Egy üveg bor állott előtte, kávé helyett abból hörpintgetett és hosszú szárú pipáját szívogatta. Kedvenc bora a Saint Julien volt, amelynek nemes zamata egzotikusan csengett össze a verpeléti szűzdohány illatával.”

Nagy Endre: Gárdonyi Géza tragédiája, 1930



Gárdonyi titkosírásos ábécéje

Tovább lépve íróasztala elé érkezünk, ahol nemrégiben restaurált lámpája mellett egy Shakespeare-t ábrázoló műves tintatartó látható. A tárló alatt titkosírással írt naplói kaptak helyet. Titkosírása egy olyan kreatív és egyedi újítás, amelyben komoly művészeti törekvés rejlik úgy, hogy Gárdonyi eddig kevéssé ismert oldala, a játékosága is döntő szerephez jut. Tibetüinek (titkos betűk szavak játékos rövidítése) kódját nem ismerte senki, csak halála után 50 évvel sikerült megfejteni.

TÁRGYESÉT:

GÁRDONYI SZÁMOS TERMÉSZETTUDOMÁNNYAL FOGLALKOZÓ KÖNYVET OLVASOTT, KERTÉSZETI FOLYÓIRATOKRA FIZETETT ELŐ. NÖVÉNYEIRŐL, A KERTJÉBEN ÉLŐ MADARAKRÓL, ROVAROKRÓL, BOGARAKRÓL TITKOSÍRÁSSAL FELJEGYZÉSEKET KÉSZÍTETT, KÜLÖN KÖNYVET VEZETETT, AMELYNEK A TERMÉSZET KALENDÁRIUMA CÍMET ADTA.

A FÉLVÁSZONBA ÉS ZÖLDES SZÍNŰ MÁRVÁNYMINTÁZATÚ PAPIRBA KÖTÖTT KÖNYV VONALAZATLAN FEHÉR LAPJAIRA HÁTULRÓL ELŐRE HALADVA ÍRTA GÁRDONYI RÖVID JEGYZETEIT. AZ ÍRÁS VÁLTOZÁSAIT ILLETVE A DÁTUMOKAT FIGYELEMBE VÉVE TIZENKÉT ÉVIG ÍRÓDOTT A KALENDÁRIUM. 138 MEGHATÁROZHATÓ IDŐPONT ÉS KÖZEL 200 MEGÁLLAPÍTÁS OLVASHATÓ A LAPOKON. GÁRDONYI TERMÉSZETSZERETETE SÜT A SOROKBÓL, S AZ IS NYILVÁNVALÓVÁ VÁLIK, HOGY A TERMÉSZET SZÁMOS GONDOLatot, BÖLCSESSÉGET, S NEM EGY ESETBEN ÚJ KIFEJEZÉST, SZÓKÉPET IS „SUGALLT” AZ ÍRÓNAK. (RONGYOLÓDIK A HÓ, A JÉG POROLJA A FÁKAT, BÁBA-FERGETEG=HÓZIVATAR, KESE-REG AZ IDŐ)

A szoba közepét uraló fotelekben és kanapén számos barátja ült, akiket rendszeresen vendégül látott. Nem csak Pesten voltak barátai, (Rákosi Viktor író, újságíró, Bródy Sándor író, Feszty Árpád festőművész, Lányi Géza költő) hanem ismeretséget kötött Jankovics Dezső egri polgármesterrel, Horváth Béla városi tanácsnokkal, Glósz Kálmánnal, aki háziiorvosa is volt, Remle Rezsővel, az egri reáliskolai tanárral, Lányi Ernővel, az egri székesegyház karnagyával, valamint Tordai Ányos doktorral. Gárdonyi nagyszerű barát volt.



TÁRGYESÉT:

GÁRDONYI SZEGEDEN KÖTÖTT ÉLETRE SZÓLÓ BARÁTSÁGOT DANKÓ PISTÁVAL. A DOLGOZÓ SZOBÁJÁBAN LÉVŐ CIMBALMOT, AMELYET A LEGENDA SZERINT EGY ÍZBEN DANKÓTÓL EGY NAGYOBB KÖLCSÖN ZÁLOGAKÉNT KAPOTT, HOLTÁIG SZERETETTEL ŐRIZTE. DANKÓ PISTÁVAL – A „NÓTAKIRÁLYAL”, AKIT GÁRDONYI „CIGÁNY PETŐFINEK” NEVEZETT – A SZEGEDI PILVAXBAN, VAGYIS A HUNGÁRIA KÁVÉHÁZBAN TALÁLKOZOTT RENDSZERESEN, Ahol legendás asztaltársaság gyűlt össze. KÖLCSÖNÖS SZAKMAI TISZTELET, ÉS NAGYON MÉLY BARÁTSÁG VOLT KETTEJÜK KÖZÖTT. AZ ÍRÓ A CIGÁNYPRÍMÁS BIZALMAS BÍRÁLÓJA, SZÁMOS DALÁNAK SZÖVEGÍRÓJA VOLT. DANKÓ PISTA NAGYON NÉPSZERŰ VOLT AZ ÉRTELMISÉG KÖRÉBEN IS. VERSET ÍRT RÓLA PÉLDÁUL ADY ENDRE ÉS JUHÁSZ GYULA, FELKAROLTA, TÁMOGATTA ŐT PÓSA LAJOS KÖLTŐ, MESEÍRÓ, DE FELTŰNT MÓRA FERENC, TÖMÖRKÉNY ISTVÁN ÍRÁSAIBAN IS. A CIGÁNYZENE, A MAGA MÉLY ÉRZELMEIVEL, SZABADSÁGÁVAL, DALLAMVILÁGÁVAL HATOTT GÁRDONYIRA.

Gárdonyi az írás mellett festéssel is foglalkozott. Erről tanúskosnak a dolgozószobában található festmények is. Az egyik fiáról, a másik pedig egy vándorló szőnyegárus székely bácsiról készült. A dolgozószobában és a hálószobában a szekrények ajtajára is az író festett tájképeket. A festészet, a képzőművészet iránti rajongásáról valamint a művészi lét értelméről az *Ida regénye* című könyve mesél.

Fotózási szenvedélyéről néhány, az íróasztal melletti szekrényre helyezett eszköze valamint a dolgozószoba mellé épített kis sötétkamra árulkodik.

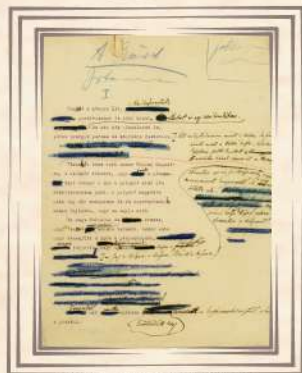


Gárdonyi akvarelljei

Hálósobája közepén rézágya áll. A rézágya a polgári lét egy fontos kelléke volt abban az időben. Amikor megvásárolta, örömmel állapította meg: „*igazi úriember vagyok!*” A hálósobában kapott helyet utazóbőröndje és turista botszéke, mellyel számos európai országot bejárt.

TÁRGYESÉT:

LEGEMLÉKEZETESEBB ÚTJA TÖRÖKORSZÁGBA ÉS ANGLIÁBA VEZETETT, DE JÁRT FRANCIAORSZÁGBAN, OLASZORSZÁGBAN IS. TERVEI KÖZÖTT SZEREPELT, HOGY AMERIKÁBA IS ELLÁTOGAT, DE EBBEN A VILÁGHÁBORÚ KITÖRÉSE MEGAKADÁLYOZTA. EZEKRŐL AZ ÚTJAIRÓL GAZDAG ÉLMÉNYEKKEL, S RENDSZERINT VALAMILYEN KÜLÖNLEGES NÖVÉNNYEL TÉRT HAZA. TAPASZTALATAIT TERMÉSZETESEN FELHASZNÁLTA ÍRÓI MUNKÁJA SORÁN. JÁRT A CATALAUNUMI MEZŐN, AMELY A LÁTHATATLAN EMBER CÍMŰ REGÉNYÉNEK EGY FONTOS HELYSZÍNE VOLT. FRANCIAORSZÁGI, NÉMETORSZÁGI EMLÉKEI EGYÉBKÉNT MÁS MŰVEIBEN IS FELTŰNNEK (*HOSSZÚHAJÚ VESZEDELEM: CSAK NE FELEJTS!, IDA REGÉNYE*). BÖRÖNDJE MELLETT ÁLLÓ TURISTABOTSZÉKE TERMÉSZETJÁRÓ SZENVEDÉLYÉRŐL VALL.



A Kürt gépelt kézírata
Gárdonyi javításaival

Az ablak előtt áll mives íróasztala, amelyen Ideál típusú írógépe is áll. Ezen az asztalon írta az *Egri csillagok* című regényt.

TÁRGYESÉT:

ÚGY TUDJUK, HOGY ÍRÓGÉPÉT CSAK RITKÁN HASZNÁLTA. KÉZIRATAIT CERUZÁVAL VAGY TOLLAL ÍRTA, ÉS FIAIT KÉRTE MEG ARRA, HOGY LEGÉPELJÉK A LETISZTÁZOTT LAPOKAT. KÉZZEL ÉS GÉPPEL IS KIZÁRÓLAG A LAP BALRA ESŐ HARMADÁRA ÍRTAK. A FENNMARADÓ RÉSZ KELLETT A JAVÍTÁSOKHOZ, KIEGÉSZÍTÉSEKHEZ.

Zene iránti rajongása, hangszeres tudásának bizonyítékai a zongorája és a szekrény tetején található hegedűtokok. A hegedű volt a legkedvesebb hangszere, szinte minden nap elővette és megszólaltatta. Remekül játszott templomi orgonán is, amelynek technikáját még a tanítóképzőben sajátította el.

TÁRGYESÉT:

GÁRDONYI 1878 ÉS 1881 KÖZÖTT AZ EGRI ÉRSEKI RÓMAI KATOLIKUS TANÍTÓKÉPZŐBEN KAPOTT MAGAS SZINTŰ ZENEELMÉLETI KÉPZÉST, SŐT, ZENESZERZÉSI ISMERETEKRE IS SZERT TETT. A ZENE SZERETETÉT FŐKÉPP ÉDESAPJA ÉS TANÍTÓI ADTÁK ÁT A FIATAL ÍRÓNAK. 1882-BEN, MINDÖSSZE 19 ÉVESEN MEGÍRTA ELSŐ DALÁT, A *FEL NAGY ÖRÖMRE!* KEZDŐSORÚ KARÁCSONYI ÉNEKET. EKKOR A DEVECSERI ISKOLÁBAN VOLT TANÍTÓ, ÉS AZ ISKOLAI KARÁCSONYI ÜNNEPSÉGEN ADTÁK ELŐ AZ AZÓTA KÖZISMERTTÉ VÁLT EGYHÁZI ÉNEKET.

Gárdonyi Géza Egerben elérhette nagy álmát: az anyagi biztonságot és a függetlenséget.

Amikor a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották, Eger város közgyűlése úgy határozott, hogy a Takács utca nevét Gárdonyi Gézára módosítják. Így köszönte meg az író a városnak ezt az elismerést:

„Életemben ide nyújtották nekem azokat a rózsákat, amelyeket csak halotti szemfödelemre várhattam volna, ez a nagy és nemes adomány megerősít engem lankadó munkabírásomban és szent fogadalmakra kötelez. Munkálkodok tovább az Istentől nekem osztott szerszámmal - holtomig - a nemzet művelődéséért és Egerért.”